

Josef Kohout

Z historických vzpomínek na čestický zámek. O rodině hraběte Karla Reye

Od začátku 19. století, kdy Čestice 19. srpna 1800 koupil od Jana Arnošta Malovce František hrabě ze Sikingů, jenž toho času také Lčovice a Čkyni v držení měl, vystřídalo se na statku čestickém během patnácti let šest majitelů. Toto časté střídání pánů čestických zdejšímu statku ovšem valně neprospělo, zejména, když každý z majetníků hleděl statku pro sebe co nejvíce využít, a tak shledáváme panství čestické na počátku roku 1815 ve stavu velice zuboženém. Hospodářství polní i lesní bylo nadměru zanedbáno a neméně zpustly také budovy hospodářské v jednotlivých dvorech. A za takových neutěšených poměrů hospodářských koupil od Dra Klingera roku 1815 velkostatek Čestice - Dřešín s poplužními dvory Doubravici a Jetišovem Karel hrabě Rey (nar. 24. X. 1775). Mezi majetníky statku v době novější má pro obec čestickou nemalý význam hraběcí rodina Reyova a zasluhuje tudíž, aby se o ní obšírnější zmínka stala.

Karel hrabě Rey byl c. k. komoří a major ve vojsku, toho času pán na Lčovicích, kde od r. 1807 na tamním zámku sídlil se svojí chotí Dorotou rozenou svobodnou paní de Berteuill. Bylo po napoleonských válkách, kdy po celé říši nedostatek, drahoty a hlad se rozhostil. K tomu - jak výše zmíněno - bylo panství čestické předešlými majetníky všemožným způsobem hospodářsky vyssáto, půda polní využita a zanedbána, lesy vykáceny, budovy hospodářské a patronátní sešlé a zpustošené tak, že novému majetníku nastala tuhá práce a péče, aby výnos polního hospodářství se poněkud jen zvýšil a zvelebil. Za tím účelem věnoval hrabě přes sto tisíc zlatých na opravy a novostavby budov, na pořízení hospodářských strojů - v té době zajisté ještě velice vzácných - na zvelebení orné půdy a hlavně na zavedení ušlechtilých druhů dobytka.

Hned při jeho příchodu do Čestic byly střechy kostela, kaple Kalvárských a školní budovy nově pokryty. Když r. 1817 opraven byl i zámek čestický a zřízen při něm pěkný park a rozsáhlý sad ovocný, přesídlila hraběcí rodina ze zámku lčovického do Čestic, kde potom trvale se zdržovala.

V tomto roce, jak poznamenává pamětní kniha fary čestické¹ stála mírka pšenice 60 fl., hrachu 50 fl., ječmene 40-45 fl., ova 20 fl. a s drahotou potravin rostl nedostatek a hlad. Různými opravami stavebními a nákladnými stavbami nových budov (postaven velký ovčín pro tisíc ovcí v Doubravici, stavba nové fary, předsíně kaple Kalvárské, oprava farního kostela aj.) poskytl hrabě Rey značného výdělku nezaměstnanému lidu zdejšímu a kromě toho chudým věnoval časté a značnější podpory peněžní. V zimních pak měsících bylo denně na zámku čestickém 30 chudých živeno chutným chlebem a sytou polévkou, a tak dojísta od smrti hladem zachráněno. Šlechtná choť hraběte udržovala svým nákladem školu, ve které dívky čestické vyučovány byly ručním pracím ženským, tedy jakýsi kurs industriální.

Čestický zámek na snímku v knize Hrad, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl 5, Praha 1986. Foto J. Fiedler.

V době, kdy hrabě Rey Čestice koupil, hrozila budova farní sesutím. Roku 1784 totiž o Vigílii sv. Jana Křtitele, když na oslavu slunovratu páli-li po vrších ohně stalo se, že farský čeledín, přišedší z pálení ohňů v noci domů, odhodil smolou napuštěná košťata - dosud ne úplně uhaslá - do stodoly na dvoře farském, a tak v krátké době vznikl požár, přičemž vyhořela fara s hospodářskými budovami. Stalo se tak za faráře Vojtěcha Schollera, který potom postavil svým nákladem faru dřevěnou a zcela nepatrných rozměrů, jež po 33 letech sešla tak, že nezbývalo, než postavit faru novou. Toto dřevěné stavení dal hrabě Rey r. 1817 zbořit a postavil svým nákladem 16.000 zl. c. m. jednopatrovou zděnou budovu, jejíž stavba byla r. 1818 dokončena.²

Roku 1820 zbudovala hraběnka Dorota Reyová z vděčnosti k Bohu, že z těžké nemoci vyvázla, kapli Povýšení sv. Kříže na Kalvarii, a přitom postavena prostorná předsíní stojící na dvanácti dorických sloupech. Hlavní svatyně zbudována jest v pěkném slohu renesance vlášské. Dne 1. května 1820 byl za veliké oslavy položen základní kámen nové kaple a stavba podle plánu Leopoldem Svobodou palírem z Volyně započata, a téhož roku skončena.

¹ Anno 1817 ubi enormis carities fuit, ubi modius (osm a dvě třetiny litru) tricit 60 fl., silignis 50 fl., hordei 40-45 fl., avenae 20 fl., solvebatur, non tantum benignissimus ac munificentissimus Dominus Comes per diversas aedificationes plusquam 100.000 fl. egenis promurendum dabat, verum etiam ultra 300 fl. erque nostrorum gtatiosissimorum benefactorum nomine elemosinae inter pauperes per manus meas distribui curavere. Practerea per 5 hiemales menses quotidie 30 pauperes in mea praesentia ipsamet gloriosissima Domina Cometissa cum ita dicto „jusculo Rhumfordico“ propria manu cibavit et sic plures a morte famis liberavit ... (Pamětní kniha fary čestické, str. 3).

² Pamětní kniha farní, str. 1-3.

Kaple byla uvnitř akad. malířem Ant. Celerinem ze Strakonice vymalována. Malé varhany, positiv o 4 rejstřících, koupil hrabě Rey za 100 zl. c. m. Obraz na průčelní straně kaple sv. Kříže vymaloval na vápně Ant. Celerin. Místo před hlavní kaplí bylo vkusně upraveno a různými květinami ze zámecké zahrady ozdobeno.

V tomže roce postavena pod kaplí sv. Kříže na straně západní improvisovaná poustevna, domek to ze dřeva, korou ze stromů pobitý (Eremitage). Malbu uvnitř domku na omítce (fresco), představující poustevníka klečícího v modlitbě, provedl velice dovedně opět malíř Celerin. Při opravě hlavní kaple postavil a rozšířil hrabě Rey kapli Bolesné P. Marie ve slohu podobném jako kaple Křížová, s kopulí zakončenou lucernou. Roku 1826 zakoupena byla panem hrabětem k podnětu tehdejšího zámeckého správce Matěje Pátka pro čestický dvůr a obec čestickou nová požární stříkačka a před zámkem na obecním pozemku postavena pěkná kašna na vodu, z tesaných kamenných kvádrů. Na věčnou paměť postavil hrabě Rey na levé straně schodiště, vedoucího k farnímu kostelu, r. 1828 vysoký železný (litinový) kříž, 14 centů těžký, který ulit byl v železářských hutích na jeho panství v Kamenici. V zámku čestickém opravil a vyzdobil mešní kapli sv. Karla Boromejského. Cestu z Čestic k Nahořanům a Lčovicům dal hrabě Rey vydlážditi a k jízdě upravit, jakož i silnici vedoucí z Čestic k Volyni, kterou osázel topoly. Vůbec byl hrabě Rey milovníkem stromů a vybízel lid zdejší k pěstování ovocných stromů a sám předcházal dobrým příkladem, zakládaje ovocné sady v Česticích i v ostatních dvorech a dáváje osazovati ovocné stromy u mezí polních.

Bohužel, že tato velice dobročinná a šlechetná rodina, která si zajisté vděčné paměti zdejšího lidu zasloužila, pak následkem častých a nákladných vydání věnovaných různým šlechtným účelům se zadlužila, a upadnuvši v ruce nesvědomych lichvářů, musela Čestice i s jinými ještě statky (Elčovice, Kamenice, Včelnice, Častrov) prodati a Čestice opustiti.

Nalezen byl po hraběti malý kapesní kalendářík z r. 1824, v němž při jednotlivých měsících poznamenání jsou věřitelé: Löwenthal a j., s příslušnými dlužnými obnosy, které činily úhrnně přes 85.000 zl. c. m. Vyskytly se časem i smyšlené zprávy a pověsti o rodině hraběcí, jakoby hrabě Rey musil Rakousko opustiti a do své vlasti se odebrati, protože se dal svést k padělání peněz. Kdyby cosi podobného se bylo stalo, byl by dojista hrabě Rey soudnímu stíhání nešel a v případě jeho viny byl by odsouzen. Avšak o něčem podobném nezachovaly se historické doklady a podobné pověsti jsou naprosto nepravdivy a smyšleny. Hrabě Rey se svou rodinou odebral se nejprve do Terstu, odtud do Benátek a Milána, a naposledy přebýval ve svém rodišti Monaku ve velké bídě a nedostatku.

Dojemné bylo loučení jeho s Česticemi. V pamětní knize farní stojí o tom tato zmínka: „... odešel z Čestic do rodiště svého Monaku dne 15. září 1827 o 9. hodině ranní po mši sv., které naposledy zde obcoval. S pláčem loučil se s ním zástup lidu zdejšího, který jej opravdu miloval a jeho památce budou zvláště zdejší chudí žehnati. Tento den byl pro Čestice nevýslovně smutným a nevymizí zajisté tak brzy z paměti zdejšího lidu.“

Hraběcí rodina odjížděla toho dne z Čestic na dvou těžkých kočárech, tažených dvěma páry koní u každého vozu, směrem k Elčovicům a Čkyni, přes Nahořany. Bylo vcelku 6 osob stavovských a dvě osoby služebné. Na hranicích elčovických a čkyňských sešlo se na rozloučenou toho dne mnoho lidí z okolí a všichni rychtáři z elčovských vesnic. Zápis obecní knihy obce zalezlské [o. Zálezly] o tom praví: 1827 dne 15. Septemb. odebral se (hr. Rey) s jeho celou familií z Čestic do jeho vlasti a snad, jak se povídá, že už do český země nepřijde více, odjel na dvouch těžkých kočárech po 4 koních, byl on, pan hrabě, paní hraběnka a její panímáma, mladej hrabě a dvě slečny, šest osob stavovských, služka a piksišpondr, 8 osob. Při tom odjezdu a vejprovodu bylo na hranicích Elčovských a Čkynských moc lidu a všichni rychtáři Elčovských vesnic.“

Z Milána psal po 15 letech hrabě Rey panu arciknězi Frant. Rathauskýmu do Čestic dva dopisy, které byly mně vdp. vikářem Kubíčkem odevzdány a které v úschově a pietní památce chovám. V prvním dopise líčí hrabě své smutné osudy, svou těžkou nemoc, která jej po 4 léta na lůžko poutala a píše, že žije s rodinou u veliké bídě a prosí pana arcikněze, aby mu podle možnosti poštou ze Strakonice zaslal, ne jako dar, nýbrž jako zápůjčku 50 fl. c. m., které mu v nejbližší době nahradí. Spolu prosí, aby požádal pana faráře Nauše (t. č. v Malenicích) a přátele Chanovské jménem jeho, by mu k této zásilce něco přidali. Mezi jiným oznamuje také, že dcera jeho Žaninka provdala se v r. 1837 za jistého vojenského důstojníka, který po svém staříčkém 82 letém strýci má velké jmění děditi. Také, že v nejbližších dnech podá žádost císaři do Vídně, aby mu udělena byla vojenská pense majora, které se v r. 1810 ke své škodě vzdal. Kojí se pevnou nadějí, že žádosti jeho vyhověno bude a těší se, že v tom případě bude moci se svou chotí do milých Čech se vrátiti a odpočinek svůj ve Volyni trávit.

Druhý dopis psán jest s vroucím citem díků, projevených panu arciknězi a všem přátelům. Datován jest z Milána dne 11. července 1841. Myslím, že nebude bez zajímavosti poznámka, že dopis vypravený 11. července z Milána došel při tehdejší dopravě poštovní do Strakonice dne 25. července, jak na obálce listu razítkem označeno jest. Bude zajisté mnohého čtenáře zajímati, když zde celý tento dopis v překladu uvedu. Adresa zní: „A Monsieur Monsieur Reverend Pèr Rathausky Vicair Episcopal et très digne Curie a Čestice“.

Vaše Důstojnosti, Vážený příteli!

Impinguasti in oleo caput meum, et calix meus inebrians quam praeclarus est.* To byla by celá odpověď moje, kterou Vám, milý příteli, na dva mně neskonale vzácné dopisy dáti mohu, ano, obdržel jsem právě před hodinou 60 fl. C. m. a nejsa schoopen projevit své vděčné city, odešel jsem do kaple svého patrona a prosil jsem ho z hloubi srdce svého, aby Vám i přátelům mým, kteří mi pomohli, za mně sám poděkoval! Není nemožno, že se všichni po návratu zetě mého z Kalifornie do našich milých Čech vrátíme! Amen. Kojí mne někteří mnohou nadějí, že pensi obdržím. Bůh mi k tomu zpomož! Já zatím podrobím se svému osudu a spoléhaje trpělivě na Boha, budu očekávat nejvyšší rozhodnutí.

Panu hraběti Canalovi mimo dík a moje poručení račte vyříditi, že budu-li v Turíně - kde se na své zpáteční cestě nepochybně několik dní zdržím - pro něho něco moci učiniti, jen ať poroučí, bude mi to velkým potěšením, abych to učinil. Droví Zahnbaue- rovi, Claudimu a baronu Chanovskému můj dík a poručení! Smrt P. Nauše mně zarmoutila; všem kteří mne vzpomínají poru- čení! Prosím, aby si milí občané čestičtí na mne a moji rodinu občas „Otčenášem“ vzpomněli ... Co dělá Hora Kalvarie, stro- mořadí, zahrady, ovčín atd.?

Uvedl jsem v žádosti své o pensi, co jsem jako bývalý pán na Česticích vykonal; záležitost ta bude nepochybně u krajského úřadu vyšetřována, prosím, byste nad tím bděl, by se pravda zjistila, zvláště co jsem v r. 1817 vykonal. Spoléhám na Vás a splácím již předem svůj dík za prokázanou mi pomoc a opakuji jej, poroučeje se s veškerou úctou Vaší Důstojnosti jako po- slušný sluha a pravý přítel

Karel hrabě Rey, m. p.
V Miláně, dne 11. července 1841.

*Pomazal jsi olejem hlavy mé a kalich můj opojující jak znamenitý jest. (Žalm 22, 5)

Zde končí všechny další zprávy o Rodině Rey-ově a není známo, zda hrabě Rey pensi, o kterou císaře žádal, obdržel, proč se do Čech již více nevrátil a kdy a jak celá rodina skončila. Dlužno ještě připomenouti, že hrabě Rey dal v nově postavené faře čestické r. 1818 na památku vymalovati malířem Celerinem ze Strakonice svůj rodinný erb na stropě farního sálu a na chodbě v prvním patře dal vymalovat pro tehdejšího faráře Františka Rathauskýho freskový obraz sv. Františka z Pauli, patrona jeho, kterýžto obraz, bohužel, dal nynější p. děkan zabílit.

Při svém odchodu z milých Čestic zanechal hrabě Rey na památku jako farní příslušenství (Beilass) čtyři na plátně malované obrazy celé rodiny: obraz svůj v stejnojmenné stavě českých, obraz své manželky, své dcery Jany a syna Fran- tiška. Tyto obrazy zavěšeny jsou na památku na Rey-ovu rodinu v sále farním.

Obě děti hraběte narozeny byly ve zdejší zámku, podle matriky narozených obce čestické. Dcera: Jana Dorothea Angelika Kateřina a Josefa, komtesa Rey. Narozená v čestickém zámku č. 1, roku 1821, dne 13. března a pokřtěna 19. března. V rubrice „otec“ stojí doslovně švabachem psáno: „Vysoce urozený pan Karel hrabě Rey, Jejich Majestátnosti císaře rakouského skutečný komorník a major v armádě, stav český a rytíř více Řádů, pán statku čestického. - V rubri- ce „matka“: „Vysoce urozená paní Dorothea, dcera svob. pána Štěpána z Bertuill z Petersburku a matky Sophie, rozené Bucher z Vivier z Paříže města hlavního francouzské země.“ Syn: František Ignác Ludvík Arnošt Adolf Rey z téchže rodičů, narozen v čestickém zámku, dne 21. prosince 1822 a pokřtěn 22. prosince.

Roku 1885, když jsem se stal fundačním kalvářským kaplanem v Česticích, bylo na osadě zdejší již jen několik starých pamětníků rodiny Rey-ovy, mezi nimiž stýkal jsem se častěji se starým zahradníkem – pensistou Františkem Vachtou, jenž mi při různé příležitosti vypravoval, že když mu bylo 14 let, učil se zahradníkem ve zdejší zámku. Pamatoval se dobře na to, když se hraběcí rodina z Elčovic do Čestic přistěhovala. S nadšením se zmiňoval o tom, jak slavně se za hraběte Reye konala zdejší kalvářská pouť „Povýšení sv. Kříže“. Dva učňové s pomocníkem a mistrem zahradnickým převáželi ze skleníku různé květiny v kořenáčích a palmy na Kalvarii a vyzdobili jimi místo před kaplí Křížovou, takže podobala se zahradní květinové pasáži, všemi barvami hořící. A v sobotu odpo- ledne před poutí kalvářskou vítali četné průvody poutníků duchovní s kapelou malých hudebníků, které si vycvičil proslulý hudebník, tehdejší učitel Matiaš Landauer. Konče těchto několik vzpomínek na rodinu Rey-ovu, projevuje pisatel zbožné přání, aby se v srdcích čestických rodáků pietní vzpomínka na tuto šlechtnou rodinu, což bylo také účelem těchto řádek.

ROČNÍK V. ČERVENEC 1939. ČÍSLO 1.

STRAKONICKO

VLASTIVĚDNÝ A NÁRODOPISNÝ SBORNÍK ŠUMAVSKÉHO PODHŮŘÍ

Článek vyšel ve vlastivědném a národopisném sborníku šumavského pohůří. Ročník 5, č. 1, červenec 1939, s. 9-15. Autor článku konsistorní rada P. Josef Kohout, čestický farář, vlastivědec a publicista byl rodákem z Trhanova na Domažlicku (*20. května 1861), v obci působil od r. 1885 zprvu jako kaplan u Kalvarie, poté od března 1892 do února 1929 coby duchovní správce farnosti. Zemřel r. 1939 na odpočinku v Česticích a je tam pochován. (red.)